

“YÜCEL” DERGİSİNİN FİKRÎ VE EDEBÎ TAHLİLİ

The Intellectual and Literary Analysis of Yücel Journal

Mehmet Can DOĞAN*

Özet: *Dergiler, düşünce dünyasının olduğu kadar edebiyatın da nabzının attığı ortamlardır. Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye'de yayımlanan edebiyat dergileri, “kültür davası”nda belli bir tavrı yansıtır. 1930'lu yıllar, Cumhuriyet Türkiyesinde kültürel arayışların çeşitlendiğini haber verir. Yücel dergisi, 1930'ların ortalarında başlayan arayışlardan “hümanizm”in çok iyi izlenebileceği bir yayın organıdır. Dergide “deneme” türündeki yazıların ağırlığı, geliştirilmek istenen “Türk hümanizmi” düşüncesi, edebî ürünleri yönlendirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin otuz yıllık kültür davasının bir cephesi, 1935-1955 yılları arasında yayımlanan bu dergiden izlenebilir.*

Anahtar sözcükler: *Yücel, hümanizm, Türk hümanizmi, Kemalizm*

Abstract: *Periodicals are the pulse beat places both the world of thought and literature. After the declaration of Republic, the literature periodicals published in Turkey, have a certain approach towards “cultural case”. In 1930's, it can be seen that the cultural searches in Republican Turkey are relatively varied. Monthly Yücel, is a periodical in which, the humanism can be followed as one of the searches starting from the middle of the 1930's. In this periodical, abundance of the essays and the idea of “Turkish humanism”, which wanted to be developed, had directed the literature works. A part of the Turkish Republic's cultural case can be observed in this periodical which was published between 1935 and 1955.*

Key words: *Yücel, humanism, Turkish humanism, Kamalism*

* Dr. Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Türk Dili Bölümü, doganm@gazi.edu.tr

GİRİŞ

1930'lu yıllar, edebiyat dergiciliği açısından hayli canlıdır. Özellikle 1935'ten itibaren edebiyatta görülen yeni arayışlar, dönemin önemli şair ve yazarlarının çıkardığı dergilerden izlenebilir. Bu dergiler arasında; *Varlık*, *Çığır*, *Ülkü*, *Kültür Haftası*, *Yücel*, *İnsan*, *Ağaç*, *Ayda Bir*, *Kalem*, *Marmara*, *Gündüz* anılabilir. Kısa ya da uzun ömürlü bu dergiler arasında *Yücel*; söylemi, iktidarla ilişkisi, önerdiği kültür projesiyle dikkat çeken, fikrî ve edebî tahlili yapılması gereken bir dergidir.

Yücel, 1935-1955 yılları arasında 163 sayı yayımlanmıştır. Derginin üç dönemi vardır. Tarih aralıkları gözetilerek her bir dönemde çıktığı sayılar şöyle saptanabilir:

I. Dönem: Şubat 1935-Kasım 1948, 145 sayı,

II. Dönem: Ocak-Ağustos 1950, 8 sayı,

III. Kasım 1955-Ağustos 1956, 10 sayı.

Bu makalede, derginin çıkışındaki gerekçeler belirlendikten sonra, her bir dönemindeki şiir ve yazılar, kadrosu da gözetilerek değerlendirilecek ve sonuçta *Yücel*'in kültür ve edebiyat dünyası için önemi belirginleştirilecektir.

I. Dönem

“Aylık bilgi ve kültür mecmuası” *Yücel*, Şubat 1935'te Muhtar Fehmi (Enata) sahipliğinde, Dr. Kemaleddin (Birsen)'in “yazı işleri çevirgen”liğinde İstanbul'da yayımlanmaya başlar. Derginin ikinci yılına girilirken künyede “Teknik Çevirgenler” olarak Yusuf Mardin, Osman Nebi, Vedat Günyol adları yer alır; 21. sayıda O. Nebi'nin yerini M. Ertem alır. Sonraki sayılarda “teknik çevirgenler”e, “yardımcı çevirgenler” eklenecektir.

İlk sayıdaki “Ön Sözü” başlıklı yazıda, *Yücel*'in “geçlik, kültür ve bilgi cöngü” olduğu belirtilir ve amacı, “*gençlik için çalışmak ve gençliğin yücelmesinde bir varlık olmaktır. Bu amaca erişmek için bugünkü devrimi başaran Büyük Önderin çizdiği devrim prensiplerinden ayrılmayacağız. Büyükleri ve bilgilerini sayacağız*” (Yücel 1935a: 1) sözleriyle açıklanır. “Ön Sözü”de söylendiğine göre, “yıllardan beri her sınıf için gazeteler çıkmış” fakat “lise gençliği basım yuvamızın üvey evladı” olarak görülüp, “ona şimdiye kadar hiçbir cönkte güler yüz gösterilmemiş”tir. Anlaşılacağı üzere *Yücel*, lise gençliğini okuyucusu ve yazarı olarak tasarlamıştır. İlk sayıda liseliler için açılan “müsabaka” da bunu pekiştirir.

Yücel'e altı sayıda bir cilt numarası verilir ve sayfalar da, her ciltte birden başlatılır. İlk cilt tamamlanırken yayımlanan yazıda, dergiye gösterilen ilgiden memnun kalındığı ve bunun dergiyi çıkaranların inançlarını güçlendirdiği belirtilir (Yücel 1935b: 1).

Dergide “Yücel” imzası ile çokça başyazı yayımlanmış; bunlarda, derginin

amacı doğrultusunda kültürel veya siyasal sorunlar üzerinde durularak *Yücel*'in benimsediği ilkeler vurgulanmıştır. İkinci sayının “İsırgan Otu” başlıklı başyazısı, dergi hakkında basında çıkan bir nitelemeyi işaret eder. *Yücel*'i çıkaranlar dergi için “ısırgan otu” sıfatını kullanan yazara, “*Münekkit, atı olatmaktan alıkoyan azgın bir at sineğine benzer*” (Yücel 1935c: 1) sözüyle karşılık verir.

Derginin “neo-hümanist” bir yol izleyeceğini Fevzi Muhip'in ikinci sayıdaki yazısı haber verir. Burada dikkat çekici olan, “neo-hümanizm” için gösterilen kaynaktır. F. Muhip'e göre “hümanizm”, ileri bir adım olmakla birlikte “Greko-Lâtin” kaynağını mutlaklaştırmıştır. Bundan sonra ve buna karşı gelişen “neo-hümanizm”in kaynağı ise daha derinlere gitmektedir. Şöyle der F. Muhip: “*Bu kaynak, eski [Humanisme]in¹ ve ondan eski greko-lâtinin, yatağından kaynadıkları en öz, en temiz ve en katıksız pınar olan Türko-sümero-hün kültür kaynağıdır. İşte [Humanisme] ile [Neo-Humanisme]in ilk birlik ve ayrılığı buradadır.*” (Fevzi Muhip 1935a: 10) Dönemin “Türk Tarih Tezi”nden esinlendiği ve ona yapıştığı anlaşılan, ayrıca “Güneş Dil Teorisi”nin en uç sözcükleriyle yazılan bu yazıda, “neo-hümanizm”, hümanizm gibi “uluslar arası bir belirme değil”, “yüce Türk budunu içinden fişkırmış özel bir doğum” olarak tanımlanır.

Fevzi Muhip, derginin üçüncü sayısında yayımlanan “Neo-humanisme ve Akıl” başlıklı yazısında, “Neo-Humanisme”in Türkçe bir tabir olduğunu, okuyucuyu hayrete düşüren bir etimoloji ile açıklar ve tabirin “(yeni mansıma)dan başka bir şey olmadığı açıktır” der. Bu yazıda, Komünizm, Faşizm ve Nasyonal Sosyalizm'in “paradoxalisme” ve “demagogie” ile malul olduğu, “akıl ve bilgiye saygı besleyen”, “akıl ve bilgiye inanan” ve onlardan “güç alan” neo-hümanizmin “özel ve ulusal bir doğumla belirmediği” için diğerleri bir yana hümanizmi bile aştığı söylenir. “*Bu yep yeni akıl anlamı şaşırın ve apişan acunun kafasından hakka, doğruya ve eyiye karşı beliren işkilleri (şüpheleri) silecek; yaşamak için ona yeni bir güç ve güven verecektir.*” (Fevzi Muhip 1935b: 3) F. Muhip 4. sayıda akılla şüpheyi karşılaştırıp, neo-hümanizmi şüpheden arınmış “yöntemli inanç” olarak sunar. Bütün yazılarda propaganda havası vardır; nitekim yazar, “*Hey kafalarında örümceklerin kalın ve kat kat ağlar kurmuş olduğu sağır ve dazlak kafalar!*” (Fevzi Muhip 1935c: 6, 7) seslenişleriyle bu havanın dağılmasına da izin vermez.

“Türk Tarih Tezi” ve “Güneş Dil Teorisi”ni benimseyen dergi, Mayıs 1935 tarihli 4. sayısında, Prof. Ali Fuad'ın Mülkiye Mektebinde verdiği “Devletçilik Nedir? Cumhuriyet Halk Partisi Niçin Devletçidir?” konulu konferansın metnini ilk sayfadan başlayıp yayımlayarak, CHP'nin “Devletçilik” ilkesini sahiplendiğini de ilan etmiş olur. “Güneş Dil Teorisi”yle birlikte, derginin “öz Türkçecilik” kampanyasına da can ü gönülden katıldığı 5. sayıdan itibaren okuyucuya “Öğrenelim” başlığı altında sunulan “eski” kelimelere “yeni” karşılıklar listesinden anlaşılır.

1 Dönemin imlasında, tırnak işareti yerine, köşeli veya yay ayrıç kullanılmıştır. Alıntılarının tamamında, dönemin imlası, korunacaktır.

Yücel'in ayırt edici özelliklerinden biri, sayfa altlarına yazılan “vecizeler” ise bir diğeri de anketlerdir. Düşünceyi “vecize”ye indirgeyen, böylece tematik bir vecize antolojisi de hazırlamış olan *Yücelciler*, anketlerle “yeni”nin sözcüsü olmaya niyet ederler. Anketlerin ilkinin, “Cumhuriyet devrinde yetişen genç şöhretlerin” sesini duyurmak üzere İhsan Aygün hazırlar. “Eski”ye karşı “yeni”yi belirlemek kaygısıyla yapıldığı anlaşılan ve ikinci sayıdan itibaren yayımlanan “Gençler Diyor ki” başlıklı bu ankete Yaşar Nabi (Nayır), Nahit Sırrı (Örik), Behçet Kemal Çağlar, Ahmet Muhip (Dıranas), Sabahattin Ali, Feridun Fazıl (Tülbentçi) ve Cahit Sıtkı Tarancı'nın verdiği cevaplar yayımlanır. “*Hangi eserlerimizi Garp dillerine çevirmeliyiz?*” sorulu ikinci ankette soru, “Harpten sonraki edebî eserlerimizden hangileri” diye sınırlandırılır. *Yücel*'i çıkaranlara göre, “*Cevaplar; bizden evvelkilerin Dünya yazıcıları karşısında ne yapabildiklerini gösterecek, hakikî ve kıymetli eserleri ortaya çıkaracaktır.*” Bu anket, İkinci Kânun 1936 tarihli 11. sayıda başlar ve alınan cevaplar sonraki sayılarda yayımlanır.

“*Bunlar böyle demişler... Siz daha canlı bir şekilde nasıl söylediniz*” diye açılan sayfada, “eski” şair ve yazarlardan cümleler ve beyitler aktarılır. Önceki sanat anlayışlarının parodisi olan bu sayfada, kabul görmüş şair ve yazarların yerlerinden edilmek istendiği gibi bir izlenim almamak mümkün değildir.

Derginin ilk iki cildinde yayımlanan ve bugün referans değeri taşıyan yazılar arasında Faruk Talât'ın “Üsküdar Şairleri” (S. 3-4); Tahir Olgun'un “Edebiyat Tarihimizde Araştırmalar” başlığı altında yayımlanan “Şair Bakı'nın Zatı ile İlk Görüşmesi” (S. 6), “Fuzulî'nin Şikâyetname Gönderdiği Nişancı Kimdi?” (S. 8), “Bengübâde” (S. 9), “Gene Fuzulî'nin Nişancı Hakkında” (S. 10), “Fuzulî Leylâ ve Mecnun Manzumesini Niçin Yazmıştı?” (S. 11-12) başlıklı yazıları vardır. M. S. Kepenek'in yeni yayımlanan şiir kitapları hakkındaki tanıtma yazıları, o dönemde, *Yücel*'in ilkelerine yakın hangi şiir kitaplarının yayımlandığını izlemek bakımından önemlidir.

Yücel'de François Porchê'den çevirilen “Humoristler, Kübistler, Surrealistler” başlıklı bir dizi yazı da anılmaya değer. Ayrıca ilk on iki sayıda “ilave” olarak verilen hikâye ve şiir çevirileri de belirtilmelidir. Guy de Maupassant, Luigi Pirandello, Edgar Allen Poe, Aleksandır Puşkin, Rabindranath Tagore eserleri çevirilen yazarlardan bazılarıdır.

Dergide şiirleri yayımlananlar arasında şu isimler vardır: Nezihe Arda, Fatma Haşim, Yusuf Sıdkı (Mardin), Mithat Cemal, Müderris Ferit (Kam), Enis Bülent, Mustafa Seyyid, Mihri Devrimsel, Mehmed Hokna, Ali Ekrem Bolayır, Behçet Kemal Çağlar, Feridun Fazıl, Ahmet Muhip (Dıranas), Cemil Sena Ongun. Lise öğrencilerinin serbest nazım taklitleri veya heceyi gözeten basmakalıp manzumeleri de dergide çokça yer almıştır.

Mart 1936 tarihli 13. sayı ile ikinci yılına giren dergide bir yılın muhasebesi denilebilecek “İkinci Yılıma Başlarken” başlıklı bir yazı yayımlanır. Derginin “muvaafakiyeti”nin “genç yazar ve okurların” ilgisine bağlandığı bu yazıdaki dile

bakıldığında, “öz Türkçecilik”ten vazgeçildiği anlaşılır. İnkılâba ve “Kemalizm”e bağlılık ise “*Büyük Türk inkılâbiyle memleket ufuklarında açılan yeni günün, yeni devrin kutsallığı ve heyecanı içinde; inkılâbın tatlı ve sıcak ışığı altında yarına doğru büyük bir imanla yürüyoruz. (...) Hedefimiz en iyi memleket ülküsüdür. Büyük Atatürk’ten aldığımız ilhamla oraya doğru yürüyoruz.*” (Yücel 1936a: 2) cümleleriyle vurgulanır. Yazıda ayrıca, bir yıllık sürede “güç ve çetin bir yoldan yüründüğü”, “ağır mevzuların yanına çabucak okunması için güzel ve kısa fikirler” konulduğu, “her fikre hürmet” edildiği de belirtilir. Derginin sonraki sayılarının ilk sayfalarında Atatürk’ün sözlerinin aktarıldığı “Dedi ve Yaptı”, “Gene Dedi ve Gene Yaptı”lar da, “Kemalist” çizgiyi kalınlaştırır.

Dergi üçüncü yılına girerken “Atatürk’ün ve Halkevinin çocukları” olduklarını söyleyen Yücelciler, kendilerini “ideal insanları” olarak nitelendirir; “ideal kadar aziz bildikleri bir diğer şey de sanat”tır. Dergi, “Sanat, gençlik ve ideal... Bu üçü birbirinden aziz mefhumu, bir arada kaynaştırıp hayata çıkarmak için” çıkmaktadır. (Çağlar 1937: 41, 42)

Derginin “Teknik Çevirgen”lerinden Osman Nebi, *Yücel*’in duruşunu, ikinci yıldan itibaren hemen her sayının ilk sayfasında yer alan yazılarıyla gençleri söz konusu edip edebiyatın “yaşlılar”ını eleştirerek belirginleştirir. “Fazilet, Nerdesin?..” (Nebi 1936: 1), “Büyük Üstat Orhan Seyfi’ye Mektup” (Nebi 1936b: 93, 94, 95), “Beğenmek ve Beğenmemek...” (Nebi 1936c: 141, 142) başlıklı yazıları bu bağlamda anılabilir.

Dördüncü cilde geçiş sayısında yayımlanan “Ankara Sanatı” (S. 19) başlıklı yazısında Muhtar M. Körükçü de, O. Nebi’nin gençlere yüklediği “misyon”u yineler; “Yüzde beş yâr, yüzde doksan beş hayal geçti; şimdi bizim yârimiz dâvâdır” diyerek “Ankara sanatı”nı, “davayı esas alan” bir anlayışla yorumlar (Körükçü 1936: 1, 2). Osman Nebi de bir başka yazısında “Yalnız yurda tapıyoruz” (Nebi 1936d: 41, 42) diyerek, dava sanatını pekiştirir. İsmet Rasin, “Türkçülük Propagandası Gerek” başlıklı yazısında, “siyasî sınırlar”la “ırk sınırı”nın birbirinden ayrıldığı noktaları uzun uzun anlatarak, kendince “Türkçülük propagandası” yapar (Rasin 1937: 201-204). Bu yazıların yanında anılması gereken “İtiraf” sayfasındaki “eski” şairlerden seçilip yayımlanan dize ve beyitler de, derginin önceki kuşağa karşı alaycı ve küçümseyici tavrını yansıtır.

Yücel’in ikinci yılında da sayfa altlarında “vecizeler”e rastlanır; “Dünya Edebiyatından Seçme Hikâyeler” her sayıda “ilave” olarak verilir. İsmet Rasin, “Fikir Serpintileri” üst başlığıyla küçük denemeler yayımlamayı sürdürürken Cemil Sena Ongun da “aforizmalar”ını art arda sunar. Orhan Burian’kilerin yanında Mustafa Emin Kıray ile Muhtar Mahir Körükçü’nün denemeleri de dergide yer alır. Rabindranath Tagore, Leo Tolstoy ve Oscar Wilde, edebî metinleri en fazla çevrilen yazarlardır. Derginin bu yılki ilk anketinde “üniversite profesörlerine” şu sorular sorulur:

“Yeniden üniversite tahsiline dönmek ister misiniz?

Eğer dönme imkânı bulsaydınız gene aynı tahsili mi takip ederdingiz?

Sizin zamanınızdaki tahsille bugünkü arasında gördüğünüz en büyük değişiklik nedir?

Umumiyet itibariyle üniversite tahsilinin bugünkü halinde sizce bir eksiklik var mıdır?

Herkese bir üniversite tahsili lazım mıdır?

Sizin zamanınızdaki üniversite talebesi ile bugünkü üniversite talebesi arasında gördüğünüz en büyük fark nedir?” (Yücel 1936b: 21)

Bu sorulara, farklı alanlarda çalışmalar yapan üniversite profesörleri ve doçentlerinden Cemil Bilsel, Sıddık Sami, Etem Menemenci, Ali Fuat, Wilhelm Röpke, Nurettin Ali Berkol, Muhlis Ete, Ernst Hirsch, Fritz Neumark, Cenap Berksoy, Sadi Anadolu ve A. Süheyl Ünver cevap verir. Eylül 1936 tarihli 19. sayıda başlayan sonraki anketin sorusu, “*En çok sevdiğiniz ve tekrar tekrar okuduğunuz beş kitap?*” olur. “Sanatta Ekol Var mıdır?” bir başka anket sorusudur. Behçet K. Çağlar’ın hazırladığı yılın son anketinde ise, “*Sanata düşen vazife ve sanatın cemiyetteki rolü*” hakkında Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu ve Necip Ali Küçüka gibi “Kültürlülerin Görüşü”ne başvurulur. Anket sonraki yıla da sarkar ve Hasan Âli Yücel, Kâzım Nami Duru, Dr. Muzaffer Şerif, Hüseyin Namık Orkun, Dr. Münir Hayri Ürgüblü, Prof. Hasan Reşit Tankut anket münasebetiyle “sanat ve inkılâp” konusundaki görüşlerini bildirir.

1936’da Hilmi Ziya Ülken’in “Mukayeseli Felsefe” (S. 13), “Sınâî İnkılâp ve Felsefe” (S. 14); Orhan Burian’ın iki sayı süren “Edebî Eser ve Edebî Tenkit Hakkında” (S. 13-14), “Essay Hakkında” (S. 16); Tahir Olgun’un “Fuzulî Leylâ Mecnun Manzumesini Kimin Adına Yazmıştı?” (S. 14) başlıklı yazılarla yine Tahir Olgun’un “Eski İstanbul’dan Parçalar” ana başlığı altında yayımladığı yazıları, Cemal Nadir’in her sayı edebiyat ve kültür dünyasını gözeterek çizdiği karikatürleri anılması gerekenler arasındadır. Bu telif yazıların yanı sıra önemli bazı tercümelemler de yayımlanır *Yücel*’de. Thomas Francis Carter’in “Turfan Sahasındaki Uygur Türklerinde Matbaacılık” (S. 16) başlıklı yazısı bunlardandır.

Geçen yıl dergiyi şiirle besleyen İhsan Boran, Yusuf Mardin, Osman Nuri, Ahmet Muhip, Hamdi Ali İnaç, İhsan Devrim, Behçet K. Çağlar’ın şiirlerinin yanında bu yıl Şefik Hüsnü, Yahya Saim Ozanoğlu, Fazıl Hüsnü ve Cahit Sıtkı’nın ürünleri görünür. Özellikle Behçet K. Çağlar, Cumhuriyet’in isterleri doğrultusunda içerik kazanmış şiirleriyle öne çıkar. Yıl içinde *Yücel* “memleketimizdeki hikâyeciler arasında en güzel hikâyeyi seçmek için bir müsabaka tertip eder”; birincilik mükâfâtı, Halûk Şehsuvaroğlu’na, ikincilik Nezihe Mahir’e verilir.

Yücel’in üçüncü yılında, Haydar Tolun’un “Alman Edebiyat ve Felsefesinde

Türk Tesirleri”, A. Süheyl Ünver’in “Edirne Sarayında Hamamlar” (S. 26), “Üsküdar Kavak Sarayı I-II” (S. 29-30) başlıklı yazıları ile Orhan Burian’ın denemeleri dikkati çeker. Will Durant’tan çevrilip dizi olarak yayımlanan “En Büyük On Mütefekkir” ve “En Büyük On Şair” başlıklı yazılar da anılmaya değer. Dergide bu yıl açılan ve Halûk Y. Şehsuvaroğlu tarafından izlenen “Ayın Kültür Hareketleri”nde, dönemin sanat ve edebiyat gündemi takip edilebilir. Derginin bu yılki “ilâveler”i tiyatroya ayrılmıştır. 31-36. sayılarda, August Strinberg, A. Dumas ve Goethe’nin eserleri, Seniha Bedri Göknil çevirisiyle “Dünya Edebiyatından Seçme Piyesler” adı altında verilir.

Dergi 1937’de görsellik yönünden gözle görülür şekilde zenginleşir. Süheyl Ünver’in yazılarında konuyla ilgili fotoğraflar kullanılır; Ahmet Haşim ve Abdülhak Hâmit’in portreleri de diğer resimler gibi kuşe kâğıda basılı olarak verilir. Behçet K. Çağlar’la Muhtar Fehmi’nin yapımı olan “Bir Türk Senfonisi, Resimle Bestelenmiş Bir Yurt Türküsü” de kuşe kâğıda basılıdır. Bu ekte, “inkılâbın kazanımları” yurdun farklı bölgelerinden ve iş alanlarından çekilmiş fotoğraflarla yansıtılır. Benzer bir ek, Mart 1938 tarihli 37. sayıda yer alır. Bu kez Yusuf Mardin “Bir Köy Türküsü” söyler.

Derginin 1937’de düzenlediği “hikâye Müsabakası”nın sonuçları, 1938’de yayımlanan 37. sayıda açıklanır. S. Onyedinci birinciliğe, Orhan Y. Cem ikinciliğe, Ruhsar Kaya üçüncülüğe değer görülmüştür. Bu isimlerin hikâyeleri ile N. Başman, Arif H. Bilen’inkiler derginin hikâye ihtiyacını karşılamış görünmektedir. Bu yıl Halide Edip’le yapılan konuşma (S. 37) ve Will Durant’tan çevrilen “Eyi Bir Terbiye İçin En İyi Yüz Kitap” (çev. Arif H. Bilen) ve H. W. Garrod’dan çevrilen “Şiirde Tenkit Metodları” (çev. Hadiye Sayron) ile Cevdet Perin’in “Hasta Ruhlar” başlıklı dizi yazıları dikkati çeker. Bu yıl Behçet K. Çağlar, Yusuf Mardin, Fazıl Hüsnü ve Haşim Nezihi’nin şiirlerine, Hasan Âli Yücel, Cevdet Kudret Solok, Orhan Şaik Gökyay ve Fethi Tevet’in şiirleri eşlik eder.

Derginin İlk Teşrin 1938 tarihli 44. sayısında, “Yücel gelecek sayıdan itibaren yepyeni bir şekilde çıkmaya başlıyor” duyurusu yapılır. 45. sayı “Onbeşinci Yıl Sayısı” olarak 90 sayfa yayımlanır. Dergi logosunun altına Atatürk’ün “Cumhuriyet ilmen, fikren, bedenlen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar ister.” sözünü koyan Yücelciler, “Andımız...” başlıklı yazıda da “10. Yıl Nutku”nu kendi ağızlarından yazarlar. Bu ilk sayfa, “Türk inkılâbı ihtilâlden daha geniş bir tahavvülü ifade eder.” sloganıyla kapatılır. Özel sayıda, Atatürk’e dair yazılar bir tarafa, “Onbeş Yılın Onbeşi” başlığıyla sunulan yazar ve şairlere ayrılan sayfalar daha bir dikkat çeker. Bunların hepsi, Cumhuriyet değerlerini ve rejimi kendi alanlarında yüceltmiş, seslendirmiş adlar olarak öne çıkartılır. Sonraki sayfalarda bu kez Cemal Nadir’in çizgileriyle sunulan “Onbeş Yılın Onüçü” ise, karikatürize edilir. Kuşe kâğıda basılmış ve fotoğraflarla donatılmış “Onbeş Yılın Destanı 1923-1938”de, Cumhuriyet’in on beş yılı, Atatürk’ün sözlerinden seçmelerle özetlenir. Fotoğraflarla yapılan “Dün-Bugün” karşılaştırmaları yer yer hayret

verici bir hâl alır. Derginin İlk Kânun 1938 tarihli sonraki sayısında yas vardır. Kapakta, Türk bayrağının altına yazılmış “Ben Ölmedim” sözü okunmaktadır. İlk sayfada, Anadolu Ajansı’nın, Atatürk’ün ölümüyle ilgili olarak geçtiği haber yer alır. Diğer sayfalarda, Atatürk’ün çoğu ilk kez yayımlanan fotoğrafları ve onun için yazılan yazılar vardır. *Yücel*’in bu iki sayısının 7500 adet basıldığı, “buna rağmen bir çok taleplerin karşılanamadığı” Son Kânun 1939 tarihli 47. sayıda tam sayfa olarak ilan edilir. Aynı sayının başyazısında Behçet K. Çağlar, “Türk sanatının Türk özüne dönmesini bekliyoruz” der ve buna “Sanatkârları Dâvet” eder (Çağlar 1939: 237, 238).

1939 yılında Orhan Burian’ın “Humanisma Üç Şiir Münasebetiyle” (S. 47) denemesi, Vefat Lutfü Salçı’nın “Türkleşmiş Hıristiyan Bektaşî Şairleri” (S. 47-48) başlıklı dizi yazısı önemlidir. Bunlara, Prof. Zeki Velidi Togan’ın “Goethe’nin Şarkı Duyuşu” (S. 55) başlıklı yazısını da eklemek gerekir.

1939’da “Genç İstidatlar” adıyla bir sayfa açılıp, gençlerin şiirlerinin burada yayımlanması, *Yücel*’in yayın amacına uyduğu kadar, gençleri dergiye çekme yollarından biri olarak da yorumlanabilir. “Öz Türkçeye Hasret” başlıklı yazı ise, dergide yılın gelişmesini haber verir. Orhan Karaca yazısında “Türk dilinin saf bir hale gelmesi meselesi bütün uğraşmalara ve denemelere rağmen halledilmiş değildir. Son zamanlarda en büyük meselenin artık unutulmuş olduğu ve bir çok dönemlerin gene eskiye gitmiş oldukları görülmektedir” (Karaca 1939: 46) diyerek “öz Türkçe” hasretini dile getirip bazılarını “döneklik”le suçlarsa da, kendi yazısı, derginin ilk yılındaki “öz Türkçe”den hayli uzaktır.

1939’da, Orhan Burian’ın hazırladığı “Mütarekeden Sonrakiler” adlı antoloji, fasikül hâlinde, derginin eki olarak verir. Eylül 1939 tarihli 55. sayıdan itibaren ekler kaldırılır ve onların yerini, “her sayının sonunda dünyanın en tanınmış modern ve klasik romanlarının muvaffakiyetle yapılmış hülâsalar”ı alır. Son Teşrin 1939’da, “Atatürk ve Cumhuriyet Sayısı”yla (S. 57) okur karşısına çıkan *Yücel*’in bundan sonraki sayıda periyodu ilk kez aksar ve iki sayı birleştirilir. Aksamanın İnönü ve Refik Saydam kaynaklı bir gözdağı sonucu oluştuğunu Muhtar F. Enata, “İlk Kapanışın Acıklı Hikâyesi!” başlıklı dizi yazısında uzun uzun anlatır (Enata 1950). Enata’ya göre gözdağının gerekçesi, derginin Atatürk ve inkılâplar etrafında yoğunlaşan yazı, şiir ve fotoğraflara yer vermesi, ayrıca “Millî Şef”i de öne çıkarmamasıdır.

Derginin şair kadrosu, 1939’da genişler. Faruk Nafiz Çamlıbel’in yanı sıra sonraları şiirde adları duyulacak olan M. Celal Sılay, Rıfat Ilgaz, Ceyhun Atuf Kansu, Nahit Ulvi Akgün, Emin Ülgener ve Salâh Birsnel’in şiirleri de yayımlanmaya başlar. Her yıl olduğu gibi Behçet K. Çağlar ve Yusuf Mardin, 1939’da da en çok şiir yayımlayan isimlerdir. Onları, artık *Yücel*’in şairi olarak görünen Fazıl Hüsnü Dağlarca izler. İlhan Tarus hikâyeleriyle dergiyi edebî metin yönünden destekler.

Yücel Mart 1940'ta altıncı yılına girer ve 11. cildine başlar. “Altıncı Yıl Sayısı”nın başyazısında “Hummanismanın arayıcılığı ile kendimizi bulmak” kararına varıldığı açıklanır ve bu karar, dergi logosunun altına da iri puntolarla yazılır. Böylece, ilk iki yıldaki Türk Tarih Tezi yönlendirmeli zorlama “neo-hümanizm” düşüncesi askıya alınmış olur. Bununla birlikte “*Muasır medeniyeti yaratan zihniyetle bu memleketin tabiatını, bu milletin kültürünü işlemek ve bu suretle Türk varlığında yeni kıymetler belirtmek*” (Yücel 1940a: 5, 6, 7) derginin seçtiği hedef olarak vurgulanır. Aynı sayıda yayımlanan “Müşterek Yazımız”da, altı yaşına basan *Yücel*'in “her nüshasında vasati olarak beş bin, altı bin” satıldığı, bunun da derginin “bir heves mahsulü olmadığı”ni ispatladığı belirtilir. Anılan yazıda, hümanizmin “insan”ı merkeze koyuşu sahiplenilir ve buna, Türk kültürü ile halkının birikimindeki insan yorumu eklenir. Derginin yeni yönü ve amacı doğrultusunda, sonraki sayılarda Orhan Burian “Humanisma ve Biz” başlıklı bir dizi yazı yayımlar. “Türk Sanatının Ana Mayası” (S. 65) başlıklı yazıda, Orhan Burian ve İsmet Rasin'in yazdıklarına gönderme yapılarak, derginin hümanizm bağlılığı vurgulanır. Bunlarla yetinilmeyeceği ve kaynaklara dikkat çekileceği de, “*tarih boyunca bütün Türk edebiyatını gâh gövdesinden sarmış, gâh kökünden beslemiş olan bu hususiyeti [vezin ve dilin milliliği MCD] ta ilk destanlardan başlayarak bu güne kadar gelen misallerle vesikalandırmak kararındayız*” (Yücel 1940: 221) sözüyle vurgulanır. Doç. Behice Sadık Boran'ın “Sosyoloji Bakımından Humanisma” (S. 66) ile Doç. Melâhat Özgü'nün birkaç sayı süren “Herder ve Humanizmayı Teşvik Mektupları” başlıklı yazıları, hümanizma hakkında söylenenlere daha ciddi bir boyut kazandırır. Fakat hümanizmin anayurdundaki algısı ve köklerini sergileyen bu yazılar, *Yücel*'in okurlarında ideolojiden sapma kuşkusu doğurur. Yücelciler konuyla ilgili bir başyazı yayımlayarak kuşkunun ne kadar yersiz olduğunu, genişçe açıklamak zorunda kalırlar. Açıklamada, “*biz 'Halka doğru', 'Halkçılık' ilah. kelimeleriyle sadece bir parti umdesi veya bir heyecan ifadesi gibi görünen bir teşebbüse tam bir bilgi ve iman hareketi halini vermek ve kendini yeni baştan yaratan ve yücelten bütün milletlerin yaptığını yapmağa mecbur olduğumuzu belirtmek için humanizmadan dem vurmuş ve humanizmanın arayıcılığı ile kendimizi bulmak düsturunu ortaya atmıştık.*” (Yücel 1941a: 47, 48) denir.

Yücel'in Temmuz 1940 tarihli 65. sayısı, Türk hamaset şiirlerinden seçilmiş örneklerle bir antoloji görünümü sergiler. 1940'taki sayılardan biri de dergiyi çıkaranlara ve altı yıl boyunca emek verenlere ayrılır. Arif Hikmet Bilen, Orhan Burian, Behçet Kemal Çağlar, Muhtar F. Enata, Mustafa Ertem, Cemal Nadir Güler, Vedat F. Günyol, Yusuf Mardin, Osman Nebi, Saffettin Pınar, İsmet Rasin, Halûk Şehsuvaroğlu biyografileri ve fotoğraflarıyla tanıtılır. Böylece derginin kadrosu da belirginleştirilmiş olur. Aynı yıl dergiye özel sayfalar eklenir. Bunlardan biri, “bir gönül gibi Atatürk için çarpacağı” söylenen, “Kemalizin müstesnalığı ve güzelliği, lüzumu ve hakikati üzerinde genç bir iyman ve idrakin birleşmesi”ni

amaçlayan “Atatürk sayfaları”dır. Atatürk’e dair anıların yayımlanacağı bu iki sayfanın “Kemalizmin Esasları” başlıklı ilk yazısı Saffettin Pınar’a aittir. Sunuşta belirtildiği gibi, bu iki sayfa, dergide yıllarca korunur. Yücelcilerin Atatürk sevgisi, giderek dinsel bir imana varır. 81. sayının başyazısındaki “*Büyük bir işe başlarken Allah’ın adını anmayan mü’min ve Atatürk’ün adını anmayan Türk değildir*” (Yücel 1941b: 99) cümlesiyle bu iman derecesi açığa vurulur. 1942 Kasım’ında çıkan sayının başyazısında, Atatürk’ün yanına İnönü’nün konulduğu şu cümleden anlaşılır: “*Atatürk yaşıyor ve İnönü’ye de candan bağlıyız*”. Derginin bir nevi “parti edebiyatı” projesi içinde olduğu da, İkinci Kânun 1943 tarihli 95-96. sayının başyazısındaki “*Şimdiye kadar olduğu gibi Kemalist Rejimin Kemalist Umdeleri olan Altı Ok’ta toplanan ana hat, bizim düz yolumuz*” cümlesinden anlaşılabilir. Bunun biraz da kapatılma sonrasının baskısıyla yapılmış zorunlu bir açıklama olduğu söylenebilir.

Derginin 1940’taki yeniliklerinden biri, “Ayn En Güzel Şiiri” başlıklı bir sayfanın açılmasıdır. Bu sayfada Yahya Kemal Beyatlı, Cahit Sıtkı Tarancı, Rıfat Ilgaz, Ceyhun Atuf Kansu’nun gazete veya dergilerde yayımlanmış bir şiiri iktibas edilir. İsmet Rasin’in “Üç Edebî Münakaşa” başlıklı yazısı, gündemdeki bir sorunu görmek bakımından dikkat çekicidir. Ayrıca Pertev Naili Boratav’ın “Türk Halk Temaşası” ile Ziya Tuğal’in “Macar Edebiyatına Türklerin Tesiri” başlıklı dizi yazıları, Prof. Abdülkadir İnan’ın Türk destanları hakkındaki incelemeleri anılmalıdır. Şiirde *Yücel*’in Behçet K. Çağlar, Yusuf Mardin, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Celal Sılay, Cahit Sıtkı Tarancı’dan oluşan belli bir kadrosu vardır artık. Bu kadroyu Behçet Kemal, “Ankaralı Âşık Ömer” müstearıyla zorlar. Derginin tek hikâyecisi İlhan Tarus olarak görünür.

Yücel’in periyodundaki ciddi ilk aksama, 1941’e girerken yaşanır. Periyottaki bu aksamanın nedenini Muhtar Fehmi Enata, yıllar sonra derginin Haziran 1950 tarihli 6. sayısında yayımlanan “İkinci Kapanışın Acıklı Hikâyesi” başlıklı yazısında açıklar. Dergi, gerekçe belirtilmeksizin, “Vekiller Heyeti kararıyla bilâ müddet kapatılmış”tır. 1940’lardaki Basın Yasası gereği, kapatılan bir yayın organı, dört ay sonra faaliyetlerine tekrar başlayabilmektedir. *Yücel* de dört ay sonra 1941 Ocak’ında dört sayı birleştirilmiş olarak yayın dünyasına döner.

Bir iki yıldır görülmeyen anketlerin ilkinde 73. sayıda rastlanır. “*Türk çocuklarına ne gibi masal ve hikâyeler okutmalı?*” sorusunu, Prof. Mustafa Şekip Tunç, Dr. Ziya Orhan, Kâzım Nami Duru, Prof. Sabri Esat Siyavuşgil cevaplar. Dergide bu yıl “Edebiyatçılarımızla Konuşmalar” diye yeni bir bölüm açılır ve burada Yakup Kadri Karaosmanoğlu (S. 77), Ahmet Muhip Dıranas (S. 78), Hasan Âli Yücel (S. 79) ile yapılan söyleşiler yayımlanır. Vedat Günyol, Cemal Nadir Güler, Fikret Adil, Behçet K. Çağlar’ın denemeleri ile Ferit Celâl Güven’in “Mehmet Emin Yurdakul” (S. 76) başlıklı yazısı dikkati çeker. M. Ragıp Gazimihal’in üç sayı süren “Japonya’da Yeni Musiki Hareketleri” ile Vasfi

Rıza Zobu'nun tiyatroyla ilgili yazıları, ilgililer için kaynak değerindedir. Dergide “Ayın En Güzel Şiiri” sayfası bu yıl da açıktır. Buna şiirde “Genç İmzalar” sayfası eşlik eder. Ahmet Kutsi Tecer ile Ziya Osman Saba 1941’de dergide şiirleri görülen yeni imzalıdır.

1942 *Yücel* için sıkıntılı bir yıl olur. “Yücel’i çıkaranlardan birçoğunun yurt hizmetine çağrılmış olması dolayısıyla” derginin yayınına bir süre ara verilir. 85-86-87. sayılar gibi 88-89-90. ve 91-92-93. sayılar da birleştirilerek çıkarılır. İlk birleşik sayı “Cumhuriyet Halk Partisi”nin “Sanat Mükâfati”nda birinci olan Halide Edip, ikinci olan Yakup Kadri ve üçüncülüğü alan Abdülhak Şinasi’ye ve bu yazarların yarışmada ödül kazanan “Sinekli Bakkal”, “Yaban” ve “Fehim Bey ve Biz” adlı eserlerine ayrılmıştır. Diğer birleşik sayıda ise, derginin stokundaki yazıların kullanıldığı görülmektedir. Üçüncüsü ise “Atatürk Özel Sayısı” olarak hazırlanmıştır. Bu sayıda, Atatürk’ün kuşe kâğıda basılmış fotoğrafları, içerikle uyum içindedir.

1943’e girerken de iki sayısı birleştirilerek çıkarılan derginin yayınına Eylül 1944 tarihli 101. sayıyla ara verilir; 102. sayı, Nisan 1945’te çıkarılır. Saffettin Pınar’ın 101. sayıda yayımlanan “Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Şiirleri”, yine aynı sayıda Cemil Meriç’in “Eserlerini Nasıl Hazırlıyorlar!” başlıklı eleştirisi dikkati çeker. 102. sayıda Nusret Hızır’ın “Felsefe ve Şiir”, İsmet Bozdağ’ın “Millî Edebiyata Doğru” başlıklı denemeleri yer alır. Sonraki sayıda, *Yücel*’in “‘Hümanizmanın arayıcılığı ile kendimizi bulma’ yolundaki faaliyetine başladığı zaman” yapılan bir soruşturma gecikmeli olarak yayımlanır. Nurullah Ataç, Halit Ziya Uşaklıgil, Mükrimin Halil Yinanç soruşturmaya cevap vermiştir. Derginin Eylül 1944-Ağustos 1945 arasını kapsayan 18. cildinde, Hikmet Dizdaroğlu, Vedat Günyol ve Türker Acaroğlu’nun değerlendirme-inceleme yazıları; Orhan Burian’ın denemeleri; Behçet K. Çağlar, Yusuf Mardin ve Fazıl Hüsnü başta olmak üzere Bedri Rahmi, Cahit Sıtkı, Ziya Osman ve M. Başaran’ın şiirleri ile Cemal Nadir’in karikatürleri ağırlıklı olarak yer alır. “Fotoğraf da Bir Sanattır” adlı kitaptan her sayı birkaç tane yayımlanan iç gıcıklayıcı fotoğraflar, derginin önceki yıllardaki görsellik anlayışının gerisinde kalır. 1946’daki sayılarda, bu fotoğraflar daha da artar.

Yücel’in Kasım 1945 tarihli 109. sayısı, “Cumhuriyet ve Atatürk”e ayrılmıştır. Bu sayıyla birlikte, gençlerin manzumelerinin yayımlandığı “Bir Demette” başlıklı bir sayfa açılır. Sonraki zamanların meşhur şairlerinden bazılarının acemilik ürünlerini burada sergiledikleri dikkatten kaçmaz. Derginin “memleketin genç şairlerine armağan” ettiği sonraki sayı, “Şiir Özel Sayısı”dır. Orhan Burian, Saffettin Pınar, Halûk Y. Şehsuvaroğlu, Behçet Kemal Çağlar ve Günseli Tamkoç’un telif yazılarıyla, Paul Valéry ve André Gide’ten yapılan çevirilere, *Yücel*’in şairlerinin ve Orhan Veli’nin şiirleri eşlik eder; bu özel sayıda ayrıca çeviri ve seçilmiş şiirler de yer alır. Saffettin Pınar’ın “Bugünkü Türk Şiiri” başlıklı yazısının ikinci bölümü, derginin sonraki sayısındadır.

Mart 1946 tarihli 113. sayının başyazısında, “geçen on bir senenin bir hesabı” görülür. Derginin çıkışında hedef kitle olarak “lise gençliği”nin seçildiği ama “ilk günlerinden üniversite gençliğince benimsendiği” için onun da “yavaş yavaş kendini bu kütleye göre ayarladığı” belirtilip “Onu düşündürecek, aydınlatacak bir mecmua olmaya çalıştık” denir. Ayrıca *Yücel*’in “heveskâr yazılarının”, “zümre yazılarının” dergisi olmadığı gibi “edebî tetkikler dergisi” olmadığı da vurgulanır. Bu yüzden “rasgele yazı koymaz; propagandaya kapılmaz; akademikliğe özenmez”. *Yücel*’in nasıl bir dergi olduğu ise önceki söylenenleri tekzip edencesine şöyle açıklanır:

“Yücel fikri sevenlerin dergisidir; düşündürücü, öğretici her yazıyı koyar. Yücel edebiyatı sevenlerin dergisidir; şiirimizin ve nesrimizin en güzel örneklerini verir. Yücel bilgiçliği değil bilgiyi sayanların dergisidir; faydalı yahut güzel bulursa tercüme yazılara da telifler kadar kıymet verir.” (Yücel 1946: 3, 4)

1946’da Orhan Murat Arıburnu, Necati Cumalı, Selahattin Aldanır, Bülent Ecevit dergide görünen yeni şairlerdir. M. Başaran, Ziya Osman ve Salahattin Batu şiiriyle daha çok görünürken Yusuf Sıtkı Mardin ile Fazıl Hüsni’nün şiirleri seyrekleşir. Orhan Şaik Gökyay’ın “Bu da ‘Divan Edebiyatı Beyanındadır’ ”, “Fuzulî’de Şiir”, “Fuzulî ve Aşk” başlıklı yazıları ile Cemil Meriç’in eleştirilerini anmadan geçmemek gerekir.

Kasım-Aralık 1946 ayları da birleştirilip yine Atatürk sayısı (S. 121-122) yapılan derginin 1947’de dikkati çeken yazıları arasında Orhan Burian’ın “Geçen Altı Senenin Türk Edebiyatı” anılabilir. 123. sayıda “Elem Tere Fiş Kem Gözlere Şiş!..” başlığı altında, *Gün* gazetesinde yayımlanan bir yazı münasebetiyle derginin satışıyla ilgili önemli bir bilgi açıklanır. Bu bilgiye göre “bayilerde 38 kuruşa” satılan *Yücel*, başlangıçtan beri Halkevlerine “33 kuruştan gönderilmekte” ve Halkevlerine gönderilen dergilerin parasını da Cumhuriyet Halk Partisi ödemektedir (Yücel 1947). 125. sayıda büyük boydan cep boyutuna dönüştürülen derginin 126. sayısı, Cemal Nadir’in ölümü üzerine bütünüyle ona ayrılır. 129-130-131. sayılar birleşik yayımlanır. Aralık 1947 tarihli sayının başyazısında, dergiyi çıkaranlar “Kemalist” olduklarını bir kez daha vurgulama gereği duyarlar.

Yücel 1948’e “Gençliğin Güzel Galeyanı”nı övüp, “Komünistlikten Korunma Çareleri”ni sunarak girer (S. 135). Yücelcilere göre ülkede filizlenen komünizm, gençliğin şuurlu tepkisinden çok hükümetin alacağı önlemlerle yok edilebilir. Çünkü “Komünizm, her şeyden önce, iktisadî esaslara dayanan bir harekettir; bir fikir hareketi olmaktan ziyade bir proleter harekettir. Hayatı ucuzlatmak, geçim darlığını azaltmak, umumî refahı sağlamak, komünizmin faaliyetini değilse bile tesirini durdurmak için en isabetli çaredir.” (Yücel 1948a: 459) Derginin aynı sayısında Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Bir Bakıma Tek Millî Sanat Şiirdir” başlıklı yazısı yer alır. Prof. Remzi Oğuz Arık’ın sonraki sayıda yayımlanan “Mehmet Âkif Hakkında” başlıklı yazısı, *Yücel*’in önceki yıllarında,

Âkif’le ilgili olarak yayımlanan yazılardaki yaklaşımın tersi bir istikamettir. 1946-47 yıllarında derginin şairleri arasına, Talip Apaydın, İbrahim Zeki Burdurlu, Halim Yağcıoğlu ve “teknik çevirgen” olan Müştak Erenus girer. Haldun Taner de *Yücel*’in hikâyedeki kazancı olur.

Hükümette komünizmle mücadele iradesini göremediklerini 135. sayıda ima eden Yücelciler, Haziran 1948’de yayımladıkları “Bir Avuç Acı Gerçek” başlıklı yazıda, hem CHP’nin hem DP’nin Kemalizm’den uzaklaştığını belirtip “Yeni bir ‘Kemalist Parti’ kurmak, ileri aydınları memleketin yarını için bu partide toplamak, yeniden mücadeleye girişmek, iktidara nesil değiştirmek sırasındır” (Yücel 1948b) derler. Ama bu görüşten “memlekette yeni bir karışıklığa, yeni bir çöküntüye sebep olmamak için” vazgeçerler. Vazgeçilenin sadece yeni bir “Kemalist Parti” olmadığı bu başyazının son paragrafından anlaşılır:

“Gelecek sayımızı, Yücelcilerin birer son yazısını yayınlamış olmak için çıkaracağız. Ciddî fikir mecmuaları ile ileri fikir hamlelerinin tutunacağı zamanı beklemek üzere, kendi içimize kapanacağız.” (Yücel 1948b)

Sonraki sayıda “Zaruri Bir İzah”ta bulunularak verilen karardan dönüldüğü, “Şimdi eskisinden daha büyük bir hızla memleket vazifemize devama karar vermiş bulunmaktayız” cümlesiyle belirtilir. Aslına bakılırsa dergi, yazar ve şair kadrosunu kaybetmiş gibi gözükmektedir. Nitekim derginin son sayısı olacağı söylenen bu sayıda, *Yücel*’in kadrosunu oluşturan neredeyse hiçbir şair, yazar ve çevirmen yoktur. Dolayısıyla Atatürk’e ayrılan ve üç sayı birleştirilerek çıkarılan Eylül-Ekim-Kasım 1948 tarihli 143-144-145. sayının son sayı olması hiç de şaşılacak bir durum değildir.

II. Dönem

Yücel bir yıl aradan sonra, Muhtar F. Enata’nın sahipliği ve idaresinde, “Aylık Fikir ve Sanat Mecmuası” [künyede “Aylık Siyasi Mecmua” yazılıdır. MCD] olarak “Yeni Seri Sayı” numarası ile Ocak 1950’de yayımlanmaya başlanır. Eski kadronun toparlandığı bu dönemde, derginin boyutu ilk şekline döner ve her sayıya kendi içinde sayfa numarası verilir. Kapak içindeki “Yürüyen İnkılâp” başlığı altında, gündemdeki siyasî sorunlara ilişkin gözlem ve değerlendirmeler yer alır. Burada, “Atatürk inkılâpları”nın süzgeç olarak kullanıldığı görülür. “Yücel” imzalı başyazılardan da, önceki döneme oranla daha ılımlı bir söylem geliştirildiği izlenimi alınır. “Yeniden Çıkarken”de, derginin kapanışı dağıtım ve satış gibi dış sorunlara bağlanır. Derginin hiçbir zaman “politik hırs”la çıkmadığı, “belli isimlere saplanıp kalmaktan” kaçındığı, “şiiirde olsun, nesirde ve tenkitte olsun yeni imzalara şefkat ve alâkayı kendine vazife” edindiği belirtilip, “Yücel ruhu”ndan söz açılır. O ruh, “Her kişinin, düşünmek cehtini ve duymak kabiliyetini arttıracak yolda humanistçe yaşaması”dır. En önemli mesaj ise son cümleye bırakılmıştır. Bu cümlede şöyle denir: “YÜCEL, artık ölüye ağlamayı bırakıyor; daima yaşayan Atatürk zihniyetine bir işaret olmak üzere çalışmaya koyuluyor.” (Yücel 1950a: 1)

Derginin ikinci döneminde yayımlanan sekiz sayıya bakıldığında, çevirinin daha bir ağırlık kazandığı hemen fark edilir. Üçüncü sayıda Vedat Günyol'un hazırladığı "Yahya Kemal'e göre sanat anlayışı" konulu bir anket başlatılırsa da, bu anket, Vehbi Eralp'in cevabıyla sonlanır. İkinci ankette "Türk dilini temsil edecek 10 eser" sorulur. Buna katılım hayli fazladır. 7. sayıda iki anket birden yer alır. Birincide, son yirmi yılın en iyi ve en kötü üç romanı ile üç yazarı sorulur. İkincideki şu sorular derginin inkılâplara bağlılığının göstergesi ve gelişmelere karşı refleksi olarak yorumlanabilir: "1- Dinin de, her içtimaî müessese gibi inkılâplara ve tasfiyeye uğrayabileceğini kabul ediyor musunuz, etmiyor musunuz? 2- Ezan Arapça okunmuş, Türkçe okunmuş veya hiç okunmamış, sizce bir farkı var mı?" (Yücel 1950b: 10) Köyün merkeze alındığı son anket ise 8. sayıda yer alır. Ahmet Hamdi Tanpınar, Sabahattin Eyüboğlu, M. Başaran ve İsa Öztürk, anket sorularını cevaplar.

Görsellik de ihmal edilmez yeni dönemde ve bazı şiirler, kimi fotoğraflarla birlikte kuşe kâğıda basılarak ek gibi sunulur. "Genç İmzalar" sayfasında, gençlerin manzumeleri yayımlanır. "Eski Nesir Yolunda" başlıklı sayfa, *Yücel* için yenidir. Orhan Şaik Gökyay'ın hazırladığı bu sayfada, Osmanlı nesrinden seçilen örnek metinler güncelleştirilir. Orhan Burian ile Vedat Günyol denemeleriyle; Nusret Hızır felsefe yazılarıyla; Fazıl Hüsnü Dağlarca, Celal Sılay, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Orhan Murat Arıburnu, M. Başaran, Müştak Erenus, İbrahim Zeki Burdurlu şiirleriyle; İlhan Tarus, Peride Celal, Tarık Buğra, Haldun Taner, Muzaffer Hacıhasanoğlu hikâyeleriyle *Yücel*'i bu kısa ömürlü ikinci döneminde besleyen yazar ve şairlerdir. Muhtar F. Enata'nın "Yücel'in İlk Kapanışı" ve "Yücel'in İkinci Kapanışı" başlıklı dizi yazılarından, derginin 1940'lara gelirken aksayan sayılarının aslında "kapatma" olduğu öğrenilir. Enata, bu kapatmaların gerekçesi olarak inkılâplara ve Kemalizm'e bağlılığı gösterir.

Son Dönem

Yücel Ocak-Ağustos 1950 arasında sekiz sayı yayımlandıktan sonra kapanır ve son olarak Kasım 1955'te, bu kez Ankara'da yayın dünyasına bir daha girer. Fakat bu girişim de önceki gibi akim kalır; dergi, Ağustos 1956'da yayımlanan 10/163. sayısı ile çıkmamak üzere kapanır. On sayılı bu son hamlesinde *Yücel*'in, "Kemalizm"e bağlılığı yine vurgulanır; inkılâpların DP tarafından, CHP'nin sessiz kalması ve göz yummasıyla geriye çevrildiği, bir bakıma "karşı devrim" yapıldığı yüksek sesle dile getirilir. Örneğin "Devlet Adamı Sorumluluğu" başlıklı yazıda, "Devlet adamı niteliğinin başında, gerek kendi yararını, gerek bağlı olduğu sınıfın, zümrenin özel yararını, genel yarardan üstün tutmamak gelir" denir. *Yücel*'e göre, bu tavır ne DP'de ne de zamanın CHP'sinde görülmektedir. Durumun bu hâle gelmesine yol açan ilk "çelme"yi de CHP takmıştır. Anılan başyazının sonlarında şöyle denir: "Atatürk'e bakarsanız 'milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din kisvesi altındaki küfür ve melânetten gelmiştir.' Ne yazık ki, bizde, bu gerçeğe ilk çelme, Atatürk'ün kurduğu devrimci partiden gelmiştir."

(Yücel 1956: 1)

Dergi, on sayılık bu son döneminde, öncesine göre daha derli topludur. *Yücel*'de eskiden beri yazı yayımlayan isimler, dizi yazılarıyla dergiyi yüklenmiş görünmektedir. Hasan Âli Yücel, “Cemal Nadir” yazısından sonra, “Felsefe Sözleşileri”ni, Salâhattin Batu “Bir Yolculuktan Notlar”ını, Baha Galip Tunalıgil “Öykü ve Öykücü Üzerinde Düşünceler”ini, Ahmet Tezer “Memleketin Efendileri”ni art arda yayımlarken “Orda Bir Köy Var Uzakta” üst başlığıyla açılan sayfalarda köyden manzaralar aktarılır. 1950’lerin “köy edebiyatı” modası, bu sayfaların açılmasını gerektirmiş gibidir. *Yücel* 1935’te nasıl “öz Türkçecilik”e kapılarak yeni sözcük listeleri yayımlamışsa, şimdi de “Yeni Tilcikler Üretiyoruz” başlığı altında, “tilcik” listesi sunar. “Kitap Eleştirileri” sayfalarında özellikle yeni hikâye ve romanlara yoğunlaştığı görülür. “Gazetelerde ve Dergilerde” sütunlarını Saime Özkul doldurur. Yayımlandığı süre boyunca “vecizecilik”ten taviz vermeyen *Yücel*, yeni on sayıda küçük alıntılar ve pasajlarla bu tavrını biraz geliştirir. Soruşturma da eksik değildir. Bir soruşturmada, “Varlık Roman Armağanı sonucu hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulur. Orhan Şaik Gökyay’ın hazırladığı “Eski Nesirden Sadeleştirmeler” de sürer. Bu dönemde “Edebî Bulmaca” eklendiği de gözden kaçmayan dergide, Eflatun’un “Şölen veya Sevgi Üstüne” adlı eseri, Azra Erhat-Sabahattin Eyüboğlu çevirisiyle ek olarak sunulur.

Prof. Dr. Yavuz Abadan hukuk ve eğitim, Nusret Hızır varoluşçuluk merkezli felsefe yazılarıyla derginin seviyesini yükseltirken, Cevat Dursunoğlu ile Âfet İnan’ın yazıları *Yücel*’in ilk zamanlardaki içeriğini hatırlatır. Dr. Nermin Abadan, Ferit Edgü ve Fethi Naci’nin birkaç denemesi, derginin içeriğini çeşitlendirir. Çeviriler de dergide önemli bir yer tutar. Bunlarda, daha çok bilim tarihine yoğunlaştığı görülür; şiir çevirilerinin arttığı da dikkatten kaçmaz. T. S. Eliot’ın “Çorak Ülke”si burada anılabilir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca, Müştak Erenus, Mehmet Başaran, Ertuğrul Oğuz Fırat, Özdemir İnce, Ali Yüce, Özdemir Nutku, Güngör Dilmen şiirleriyle; Muzaffer Buyrukçu, Afet Muhteremoğlu, Fakir Baykurt ve Oktay Aslan hikâyeleriyle dergiyi edebî ürün yönünden tamamlar.

Sonuç

Yücel’in yayın dünyasına girdiği 1935 yılı, Türkiye Cumhuriyeti’nin kültür politikasında bazı değişimlerin yaşandığını haber verir. “Türk Tarih Tezi” ve “Güneş Dil Teorisi”, 1930’ların ortalarından başlayarak heyecanlı bir biçimde tartışılmış; bu tartışmalara, “Hümanizm” de dâhil edilmiştir. *Yücel* dergisini çıkaranlar, “*Muhtar Enata’nın öncülüğünde bir avuç hukuk öğrencisidir, Robert Kolej çıkışlı bu delikanlılar; hazırladıkları okul yıllığından arta kalan bir hevesle, Amerikan dergiciliğinin süren etkisinde, Atatürk devrimlerinin gönüllü savunucuları olarak girişirler işe.*” (Günyol 1986: 39) Dönemin diğer dergileriyle kıyaslandığında,

baskı kalitesi açısından hayli gösterişli olan ve özellikle ilk yıllarında aksatılmadan yayımlanan bu uzun ömürlü dergi, “İise gençliği”nin ihtiyacı gözetilerek çıkarılır. Bununla birlikte gördüğü ilgi sonucu, birkaç yıl içinde, ülkedeki kültür, sanat ve edebiyat dergilerinin arasına katılır. Baskı kalitesiyle çekici olan ve aksatılmadan yayımlanan derginin Atatürk ilkelerine bağlılığı ve Cumhuriyet’in beklentilerini karşılamaı gördüğü ilgiyi açıklayacak temel nedenlerdir. Ayrıca derginin “Halkevlerine” önemli sayıda satın alınması, uzun ömrünü sağlar.

Cemal Süreya’nın dergiyle ilgili bir incelemesindeki şu tespitleri, *Yücel*’in yayın dünyasında görüldüğü sürece neye karşılık geldiğini özetler:

“1946’ya kadar genel bir hümanizma çevresinde ülkücü; 1946-1950 yılları arasında Atatürkçülükten verilen ödünlere karşı eleştirici; 1950’den sonraki kısa yayın deneyinde ise kötümser.” (Süreya 1969: 64, 65)

Bu sözlerdeki “hümanizma çevresinde ülkücü” belirlemesi, *Yücel*’in ilk dönemindeki tavrını belirlemekle birlikte eksiktir. Derginin “hümanizm” ısrarının dayanağını “Kemalizm” oluşturur. Atatürk’ün ölümünden sonra “hümanizm” vurgusu sürmekle birlikte, “Millî Şef”e beklenen ilginin gösterilmemesi, *Yücel*’in “ülküçülüğü”nü sıkıntıya sokar. Atatürk dönemi Türkiyesinden “Millî Şef” dönemi Türkiyesine geçişteki kimi sorunlar, *Yücel*’den izlenebilir. Atatürk’ün ölümünden sonra derginin birkaç aylığına kapatılması, “Millî Şef”in dergideki “Kemalist” söyleme tavrından kaynaklanır. Derginin sahibi Muhtar Enata, yıllar sonra ilk kapanışın hikâyesini anlatırken bu durumu açıklama ihtiyacı duyar.

Yücel’in sekiz sayılık ikinci döneminde, Cemal Süreya’nın belirttiği gibi, “Atatürkçülükten verilen ödünlere karşı eleştirici” bir tavır görülür. Bu tavrın Demokrat Parti’ye karşı değil, Atatürk’ün partisi olarak düşünülen Cumhuriyet Halk Partisi’ne karşı geliştirilmesi dikkati çeker. “Yücelciler”, CHP’nin bir “karşı devrim” yaptığı düşüncesindedir. Derginin son döneminde, “kötümserlik”ten çok ilk yıllarındaki ideallerine bağlı bir biçimde yeni bir heyecanla çıkarıldığı görülür. Demokrat Parti’nin Hasan Âli Yücel’in Millî Eğitim Bakanlığı dönemindeki tercüme faaliyetine ve “Köy Enstitüleri” projesine karşı aldığı tavidan beslenen ve kadrosu Hasan Âli Yücel’in çevresinde bulunan bazı entelektüellerle oluşturulan bu dönemde *Yücel*, ilk yıllarındaki etkiyi sağlayamaz. Çünkü 1950’lerin başından itibaren kültür ve edebiyat dünyasında, yeni görüşlerle dergiler çıkarılmaya başlanmış ve *Yücel*’deki söylem, gündem kaybetmiştir.

Yayın dünyasında görüldüğü yirmi yıllık süreçte, *Yücel*’in çıkış amaçlarından sapmadığı söylenebilir. 1938’e kadar “Atatürk ilkeleri”ne bağlı yayın anlayışı, 1938’den sonra “Kemalizm”e bağlılıkla sürer. “Hümanizm” de başlangıçtan beri *Yücel*’in sahiplendiği ana görüştür. 1940’lı yıllarda, “Millî Şef” döneminde Yunan ve Latin kaynaklı “Hümanizm”in kültür projesi olarak sahiplenilmesine ve bu proje doğrultusunda “Tercüme Bürosu” kurulup *Tercüme Dergisi* yayımlanmasına rağmen, *Yücel*’in geride kalışı veya tutuluşu, “Kemalizm”

vurgusundan olsa gerektir. *Tercüme Dergisi* “Hümanizm”i devlet eliyle yayarken, Nisan 1938-Ağustos 1943 tarihleri arasında yirmi beş sayı yayımlanan Hilmi Ziya Ülken’in *İnsan*’ı, “Hümanizm”e yerli açılımlar ararken *Yücel*’deki çeviri yazılara bağlı “Hümanizm”, dergi kadrosunun zayıflığı yüzünden sığ ve muğlak kalmıştır.

Yukarıda anılan projesindeki sığığa ve muğlaklığa rağmen *Yücel*, Türkiye’de 1935-1955 yılları arasındaki kültürel değişme ve gelişmelerin izlenebileceği dergilerden biridir. Ayrıca dergiden çıkan bazı yazar ve şairler de *Yücel*’in Türk edebiyatına hizmeti olarak değerlendirilebilir. Vedat Günyol’un da dikkat çektiği üzere (Günyol 1986: 41), dergiden, yazdıklarıyla sonraki yıllarda dikkat çeken Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ceyhun Atuf Kansu, Cahit Sıtkı Tarancı, Celâl Sılay, Necati Cumalı, Başaran, Sabahattin Kudret Aksal, Cahit Külebi, Talip Apaydın, İlhan Tarus, Haldun Taner gibi isimler çıkmıştır.

Yücel, Cumhuriyet Türkiye’sinin 1930’lu yıllarındaki “genç” bir yönelişi sergilememesi bakımından da önemlidir. Rejimle genç şair ve yazarların teması, dergicilikte patronajın yeri ve önemi, “Hümanizm”in algılanışı ve bir kültür projesi olarak sunulurken bağlantı kurulduğu noktalar açısından *Yücel*, bir laboratuvar gibidir. Kültür ve edebiyat tarihi açısından bakıldığında ise dergi, içinde barındırdığı kaynak değerindeki yazılarla bir hazine değerindedir.

KAYNAKLAR

ÇAĞLAR, Behçet Kemal (1937) “Atatürk’ün ve Halkevinin çocukları”, *Yücel*, Nisan/26, İstanbul.

ÇAĞLAR, Behçet Kemal (1939) “Sanatkârları Davet”, *Yücel*, Son Kânun/47, İstanbul.

ENATA, Muhtar F. (1950) “İlk Kapanışın Acıklı Hikâyesi!”, *Yücel*, Ocak-Nisan/1-4.

GÜNYOL, Vedat (1986) *Sanat ve Edebiyat Dergileri*, İstanbul: Alan Yayıncılık.

KARACA, Orhan (1939) “Öz Türkçeye Hasret”, *Yücel*, İlk Teşrin/56, İstanbul.

KÖRÜKÇÜ, Muhtar M. (1936) “Ankara Sanatı”, *Yücel*, Eylül/19, İstanbul.

MUHİP, Fevzi (1935a) “Neo-humanisme”, *Yücel*, Mart/2, İstanbul.

MUHİP, Fevzi (1935b) “Neo-humanisme ve Akıl”, *Yücel*, Nisan/3, İstanbul.

MUHİP, Fevzi (1935c) “İnandıran Akıl”, *Yücel*, Mayıs/4, İstanbul.

NEBİ, Osman (1936a) “Fazilet, Nerdesin?..”, *Yücel*, Nisan/14, İstanbul.

NEBİ, Osman (1936b) “Büyük Üstat Orhan Seyfi’ye Mektup”, *Yücel*, Mayıs/15, İstanbul.

NEBİ, Osman (1936c) “Beğenmek beğenmemek”, *Yücel*, Haziran/16, İstanbul.

NEBİ, Osman (1936d) “Ona Tapıyoruz”, *Yücel*, Birinci Teşrin/20, İstanbul.

RASİN, İsmet (1937) “Türkçülük Propagandası Gerek”, *Yücel*, Ağustos/30, İstanbul.

SÜREYA, Cemal (1969) “Dergiler”, *Papirüs*, Eylül/39, İstanbul.

YÜCEL (1935a) “Ön Sözüümüz”, *Yücel*, Şubat/1, İstanbul.

YÜCEL (1935b) “Birinci Cildimiz Bitti”, *Yücel*, Temmuz/6, İstanbul.

YÜCEL (1935c) “Isırgan Otu””, *Yücel*, Mart/2, İstanbul.

YÜCEL, (1936a) “İkinci Yılımıza Başlarken”, *Yücel*, Mart/13, İstanbul.

YÜCEL (1936b) “Anketimiz”, *Yücel*, Mart/13, İstanbul.

YÜCEL (1940a) “Yücel Altıncı Yılına Girerken”, *Yücel*, Mart/61, İstanbul.

YÜCEL (1940b) “Türk Sanatının Ana Mayası”, *Yücel*, Temmuz/65, İstanbul.

YÜCEL (1941), “Heyecanlı ve imanlı genç okuyucularımız merak etmesin...”, *Yücel*, İlk Kânun/82, İstanbul.

YÜCEL (1941b) “Başyazı”, *Yücel*, Son Teşrin/81, İstanbul.

YÜCEL (1946) “On İki Yıl Sonra...”, *Yücel*, Mart/113, İstanbul.

YÜCEL (1947) “Elem Tere Fiş Kem Gözlere Şiş!..”, *Yücel*, Ocak/123, İstanbul.

YÜCEL (1948a) “Gençliğin Güzel Galeyanı”, *Yücel*, Ocak/135, İstanbul.

YÜCEL (1948b), “Bir Avuç Acı Gerçek”, *Yücel*, Haziran/140, İstanbul.

YÜCEL (1950a) “Yeniden Çıkarken”, *Yücel*, Ocak/1, İstanbul.

YÜCEL (1950b) “Anket II”, *Yücel*, Temmuz/7, İstanbul.

YÜCEL (1956) “Devlet Adamı Sorumluluğu”, *Yücel*, Şubat/4, Ankara.